

Шевирьова І. Г. Змістовні характеристики медіа-компетентності майбутніх учителів початкових класів / І. Г. Шевирьова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2017. – Ч. 2. – № 7 (312). – С. 146–152.

УДК 378.14

І. Г. Шевирьова

У статті розкриті змістовні характеристики медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи; висвітлені погляди зарубіжних і українських вчених щодо формування медіа-компетентності як необхідної складової сучасного фахівця початкової школи. Відзначено, що одним з провідних завдань вузів є підготовка фахівця, який зможе навчити учнів початкових класів грамотно і адекватно аналізувати, сприймати інформацію, отриману з медіа.

Автор пропонує розглядати зміст медіа-компетентності як інтеграцію знань, умінь, навичок, прагнення до самовдосконалення на основі позитивної мотивації до професійної діяльності.

Ключові слова: медіа-компетентність, майбутні вчителі початкової школи, медіа, складові медіа-компетентності.

ЗМІСТОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕДІА-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

XXI століття характеризується бурхливим розвитком інформаційних технологій, які невпинно впроваджуються в життя кожної людини. Найбільш доступними джерелами інформації на сьогодні є Інтернет, мобільна телефонія, інтерактивне радіо, телебачення, які зачіпають усі суспільні інститути. Не виключенням стає й освіта в Україні, яка безпосередньо пов'язана з розвитком медіа.

Застосування медіа в освітньому процесі постійно набуває значущості, в певних інформаційних умовах кожен учасник розуміє необхідність спрямовувати власні зусилля на розвиток інтелектуального потенціалу, удосконалення практичних особистісних якостей, активне сприйняття інформаційної глобалізації. Інформатизація освіти, в першу чергу, спрямовується на удосконалення форм, методів й прийомів навчання. Слід також зазначити, що інформатизація освіти надає можливість вирішувати проблеми освіти на найвищому рівні з урахуванням світових вимог. Л. Зазнобіна підкреслює, що «проблема підготовки молодого покоління до життя в епоху інформаційного «вибуху», інформаційних технологій, зростання ролі інформації, як економічної категорії, не актуалізується в контексті шкільної освіти,

випускник школи виявляється не готовим до інтеграції у світовий інформаційний простір» [1, с. 5]. Тому, одним з провідних задач вищих навчальних закладів, є підготовка фахівця, який зможе навчити учнів початкових класів грамотно та адекватно аналізувати, сприймати інформацію, отриману з медіа. З іншого боку, по завершенню навчання учні повинні бути сучасною особистістю з новими, більш компетентними поглядами на медіа-ресурси.

Формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи у сучасному інформаційному просторі стає предметом дослідження багатьох зарубіжних науковців, а саме: Б. Іскаков, Р. К'юбі, Н. Коновалова, О. Кутькіна, О. Федоров, А. Хіппель та ін.

В Україні увага до проблеми формування медіа-компетентності майбутніх фахівців початкової школи розвивається ще досить повільно, але вже стала предметом дослідження Д. Афанас'єва, В. Гаврильченко, Л. Найд'юнової, С. Шумаєвої та ін. українських дослідників. Зазначимо, що сьогодні проблема формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкових класів потребує ґрунтовного вивчення з практичної точки зору, адже розвідки в цьому напрямку мають доволі фрагментарний характер.

Отже, метою статті є характеристика змістовних характеристик медіа-компетентності майбутніх учителів початкових класів.

Категорія «медіа-компетентність» ще не має сталого визначення в сучасній науці, різні вчені по-різному бачать її змістовне наповнення. Так, за визначенням української дослідниці А. Сулім, медіа-компетентність – це багатовимірний аспект медіа-освіти, що потребує широкої перспективи. Для того, щоб сформувати медіа-компетентність необхідно засвоїти певні знання, а саме: що таке інформація, комунікація, текст та інші аспекти сутності медіа, тобто це буде першим етапом та підґрунтям для оволодіння необхідними навичками для роботи з медіа [2]. Як бачимо, для оволодіння медіа-компетентністю, особистість повинна пройти освітній шлях, дотримуючись певних правил, норм та принципів. Без знань, умінь не можна казати про сформовану медіа-компетентність, яка є складовою медіа-освіти. З огляду на це, медіа-освіта не може бути націлена тільки на навчання та виховання молодших школярів, а має бути спрямована на навчання всього суспільства.

Погоджуючись з думкою науковця, відзначимо, що первинний етап на шляху оволодіння медіа-компетентністю є набуття знань, які майбутній фахівець отримує у вищому навчальному закладі, але, на нашу думку, слід додати ще й навички, сформовані під час застосування медіа.

В. Гаврильченко наголошує на тому, що для формування медіа-компетентності необхідні теоретичні та практичні навички, застосовані відповідно до медіа-діяльності. Крім того, вчений схиляється до того, що окрім знань та умінь, важливо прагнути до задоволення власних потреб,

реалізації себе під час роботи з медіа, тобто важливим є мотиваційний компонент у складі медіа-компетентності [3].

Таким чином, слід зазначити, що медіа-компетентність вміщує достатньо великий спектр понять (правила, норми, принципи; знання, уміння, навички), оволодіння якими, стануть запорукою успішного оволодіння медіа-компетентністю.

Для формування медіа-компетентності на думку В. Шарко необхідним є:

- фундаментальна підготовка з інформатики;
- знання психолого-педагогічних наук;
- відбір змісту і форм навчання відповідно до видів інформаційної діяльності [4].

А. Марченко, підтримує думку А. Сулім, В. Гаврильченко та зазначає, що компонентами медіа-компетентності є: знання електронних сервісів, програм, що дають можливість швидко виконувати освітні та виховні задачі; створювати власні тексти, медіа-тексти, шукати, добирати, оцінювати, аналізувати інформацію, здійснювати відправлення листів через електронну пошту [5].

Кожен майбутній фахівець початкової ланки повинен бути готовий до здійснення медіа-освіти учнів. Л. Найдьонова у своїх дослідженнях говорить про індивідуальну медіа-компетентність учителя, яка, у свою чергу, характеризується наступним чином:

- здатність особи аналізувати та передавати інформацію;
- кожен викладач повинен мати індивідуальні підходи до розв'язання освітніх задач у сфері медіа.

При характеристиці індивідуальної компетентності Л. Найдьонова виділяє такі компоненти:

- технічний компонент – пов'язаний з використанням медіа;
- когнітивний компонент (критичне розуміння) – відносини між індивідом і змістом інформації;
- комунікативний – здатність спілкування за допомогою медіа (пов'язаний як з технічним так і з когнітивними компонентами) [6].

Так, погоджуючись з думкою Л. Найдьонової, слід виокремити суб'єктивні знання особистості, відношення та уміння, що становлять загальну тенденцію для розвитку медіа-компетентності. Іншими словами, формування медіа-компетентності відбувається шляхом оволодіння, вдосконалення власно-індивідуальних якостей особистості з метою ефективного використання медіа.

Аналогічну позицію займає Г. Онкович, яка наголошує на особистісних компетенціях, які є запорукою успішного оволодіння медіа-компетентністю (розвиток критичного мислення; стрімке прагнення до самоосвіти з метою розуміння вимоги та задачі медіа) [7]. Вчена вважає, що індивідуальні якості особистості також стають важливою складовою медіа-компетентністю, виступають підґрунтям для її формування.

Слід зазначити, що в процесі освітньої діяльності індивідуальні якості особистості, знання, уміння та навички, безсумнівно, повинні реалізовуватися під час практичної діяльності, тому підтримуємо позицію О. Кутькіної, яка виділяє у своїх дослідженнях принцип культуровідповідності, що, у свою чергу, означає створення відповідних умов, які допомагають реалізувати знання стосовно медіа [8]. Цей принцип, на нашу думку, є влучним, адже реалізація завдань будь-якої складності неможливе без умов, які націлюють на оволодіння певними якостями, в нашому випадку – це формування медіа-компетентності.

Проаналізувавши думки багатьох науковців (В. Гаврильченко, Л. Найдьонової, Г. Онкович, А. Сулім, О. Федорова) можна констатувати, що формування медіа-компетентності неможливе без процесу поступової цілеспрямованої освіти, яка націлена на:

- оволодіння знаннями в сфері психологічної та педагогічної наук;
- ґрунтовну підготовку з інформатики, яка виступає першочерговою дисципліною для вивчення медіа;
- практичну підготовку майбутніх фахівців для формування навичок та вмій з метою якісного й вдалого аналізу медіа-текстів;
- створення відповідних умов для реалізації вищезазначених компонентів медіа-компетентності.

Резюмуючи сказане вище, зазначимо, що для ефективного формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи необхідно зосередитись на виконанні таких завдань:

- акцентування уваги на цілеспрямованому використанні можливостей, які надають Інтернет і традиційні ЗМІ, на виробленні уміння знаходити, аналізувати й ефективно використовувати потрібну для вирішення різноманітних життєвих завдань інформацію, враховуючи, що самостійно отримана через медіа інформація становитиме значну частину професійної компетентності майбутніх фахівців;

– закріплення інструментального розуміння медіа з одночасним акцентуванням уваги на виявленні та протидії інформаційним маніпуляціям;

– виявлення найбільш значущих правил і принципів для ефективної взаємодії з інформаційними джерелами й потоками;

– набуття уміння досліджувати вірогідність інформації, яка надходить з медіа-джерел;

– підвищення власного творчого потенціалу шляхом обговорення найбільш вузлових питань, пов'язаних з новітніми тенденціями розвитку медіа.

Окреслені завдання стануть запорукою позитивних змін в освітній діяльності й маємо підстави для очікування подальшого успішного розвитку освіти у нашій державі.

Застосування медіа у навчальних закладах може значно підвищити ефективність навчання, що, відповідно, вплине на інтелектуальний, творчий розвиток учнів. Потужним компонентом кожного фахівця в освітній та професійній діяльності є компетенції, наявність яких зробить освітньо-виховний процес більш продуктивним та цікавим, а ресурси мультимедіа стануть незамінними у самостійній підготовці учня до майбутнього медіа-активного життя.

Таким чином, для формування медіа-компетентності майбутніх учителів початкової школи необхідно оволодіти системою базових знань, умінь та навичок для того, щоб медіа-ресурси стали незамінним помічником сучасної освіти; створення відповідних умов для реалізації практичних завдань; інтеграція правил, норм, принципів, які допоможуть правильно зорієнтувати особистість до вимог медіа, що стануть запорукою для успішної реалізації освітніх задач; мотиваційний компонент та процес самоосвіти є незамінними для вдалого пошуку, аналізу, застосуванню медіа-текстів з метою адекватного сприйняття інформації та розв'язання медіа-завдань; наявність власно індивідуальних якостей особистості, які стануть гарантією того, що процес освіти перетвориться на ту рушійну силу, яка в подальшому стане незамінним супутником у світі медіа.

Список використаної літератури

- 1. Левицкая А. А.** Синтез медиаобразования и медиакритики в процессе подготовки будущих педагогов : монография / А. А. Левицкая, А. В. Федоров, Е. В. Мурюкина и др.; под общ. ред. А. А. Левицкой ; Южный федеральный университет. – Ростов-на-Дону : Издательство Южного федерального университета, 2016. – 574 с.
- 2. Сулім А. А.** Медіакомпетентність як результат упровадження медіаосвіти [Електронний ресурс] / А. А. Сулім – Режим доступу : http://mediaeducation.ucoz.ru/ld/9/954_2012.pdf.
- 3. Гаврильченко В.** Медіакомпетентність майбутнього вчителя музики як результат впровадження медіа-освіти [Електронний ресурс] / В. Гаврильченко – Режим доступу : <http://nauka.udpu.org.ua/wpcontent/uploads/2013/04/Valentyna-Navrylchenko.pdf>.
- 4. Шарко В.** Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування / В. Шарко // Інформаційні технології в освіті. – 2012. – № 13. – С. 84–90.
- 5. Волошина А. К.** Формування медіакомпетентності викладача засобами аудіовізуальних технологій [Електронний ресурс] / А. К. Волошина // Актуальні проблеми слов'янської філології. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Apsf_lil/.
- 6. Найдьонова Л. А.** Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: Навчально-методичний посібник / За ред.

Л. А. Найдьоновой, О. Т. Баришпольца. – К. : Міленіум, 2010. – 440 с.

7. Онкович А. В. Медиаобразование: «Журналистика для всех», «предметное» или «профессионально-ориентированное»? / А. В. Онкович // Российский журнал истории, теории и практики медиапедагогика. – 2015. – № 1. – С. 18–29.

8. Кутькина О. П. Педагогические условия формирования медиакомпетентности будущих библиотечно-информационных специалистов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – Барнаул, 2006. – 23 с.